

HAC İBADETİ

Önemi resmî mevzuat uygulama hizmet ve tüm yönleriyle

Halil KAYA

"insanları Hacca çağır nekler üstünde uzak sinler."

"Şüphesiz "Sâfâ" ile "Merve" Allah'ın nişane-lerindedir. Kim Kabe'yi hacceder veya umre yaparsa bu ikisini de tavaf etmesinde bir beis yoktur." (Bakara, 158)

KONUNUN ÖNEMİ

HAC ibadeti İslâm'ın 5 temel esasından biridir.

Saadet Asnndan bu yana her ülkeden, her kıt'adan müslümanlar yol ve seyahat zorluklan-na katlanarak Hac İbadetine ve bu ibadetin ifasına gerekli önemi vermişlerdir.

Özellikle Milletimiz, ülkemizin "Hicaz'a uzak bulunması sebebiyle tarih boyunca Hac seyahatini bir "Disiplin" olarak ele almış; Anadolu' dan-Hicaz'a organize "Hac Kervanları" düzenlemiş; aylarca süren bu yolculukta karşılaşılan güçlükler (soygun-gasp ve ölümler) şiir, destan, ağıt olarak san'at ve edebiyatımıza girmiş; yol güzergâhında bulunan uğrak ve mola yerleri hakkındaki hatıra ve efsaneler Anadolu insanının hafızasında, deyişlerinde yer almıştır.

Ulaşım ve haberleşme imkân-larındaki gelişmeler, şüphesiz hac seyahatında ortaya çıkan problem ve güçlükleri geçmişe göre azaltmıştır.

Fakat

Seyahat öncesi işlemler (pasaport-vize-yol hazırlığı vb.).

Seyahat esnasında, özellikle giriş-çıkış kapılarında ortaya çıkan ve önceden tahmin edilemeyen beklenmedik güçlükler,

Mekke-Medine, Arafat-Mina intikalleri; metaf, mes'a ve cemeratta zaman zaman görülen problemler,

İskâna ilişkin sıkıntılar sebebiyle hac yolcuğu yine de çok yönlü, külfetli, güçlükleri, olan bir seyahattir. Uzun kara yolculuğunda; Arafat-Müzdelife-Mina intikallerinde; cemerat ve tünellerde zaman zaman görülen yoğun izdiham ve hayatî tehlike durumları, hac yolculuğunu bir "külfet yolculuğu" haline getiren kaçınılmaz örneklerdir.

Bu incelemede, birden çok ülkenin değişik mevzuat, idari anlayış, iklim, lisan ve diğer farklılıklarından doğan güçlükleri aşmak üzere Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı tarafından alınan tedbirler ile bu konuda yürürlüğe konulan mevzuat ve disiplinler anlatılacak; bu mevzuat, tedbir ve disiplinlerin uygulanışı safha safha gösterilecektir.

Amacımız, İslâm'ın beş esasından biri, Hac ibadeti ve uygulanışı konusunda okuyucularımızı; özellikle hacca gitmek isteyen vatandaşlarımızı ve yakınlarını bilgilendirme-dirmektir.

Hac, "Niyet ve "Dua" ile başlayan, ancak "ciddi" bir organizasyonla yapılabilecek bir ibadet. İşte 10 yıllık uygulamanın tescili...

YÜRÜRLÜĞE KONULAN MEVZUAT VE RESMÎ TEDBİRLER...

Hac işi bir disiplin, dinî ve resmî organizasyon işidir. Zira bir yandan İslâm'ın 5 temel esası arasında yer alan bir "ibadet", diğer yandan birden çok ülkenin resmî mevzuat ve uygulamalarını ilgilendiren beynel-İslâm kompleks bir konudur.

Hac seyahati, münhasıran bir "turizm" olayı değildir.

"Niyet" ve "Dua" ile başlayan-, her safhasında "yer" ve "zaman" ile ilgili dinî hükümlere bağlı bulunan; "bilgi" ve "tecrübe"yi zorunlu kılan; aynı zamanda farklı iklim ve izdiham sebebiyle nerede-ne zaman çıkacağı belli olmayan problemlere karşı "ciddi" tedbirleri gerektiren; bu sebeple de, yurtiçinde ve yurtdışında, başından sonuna tek merkezden, tek-elden yürütülmesi, yönlendirilmesi ve takibi icabeden-, "dinî-resmî" ciddi bir organizasyondur-, karmaşık bir hadisedir.

Hiçbir ülke, kendi vatandaşını çok yönlü, çok boyutlu böylesine problemler içerisinde "tedbirsiz", "takipsiz" kendi haline bırakmamakta, her türlü resmî tertip ve tedbiri almaktadır.

T.C Devleti hac olayının bu problem ve güçlüklerini gözönüne alarak hac seyahatinin yurtiçi ve yurtdışı bütün işlemlerini, 1979 yılından itibaren resmî-müşterek bir organizasyona kavuşturmuştur.

12.5.1979 gün ve 16635 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan "Bakanlar Kurulu Kararnamesi'nde, hac ile alâkalı işlerin ilgili Bakanlık ve kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle Diyanet İşleri Başkanlığı'nca yürütülmesi öngörülmüştür.

Kararname'nin amacı, 2'nci Madde'de şöyle açıklanmıştır:

"Bu kararın amacı, hac farizasını yerine getirmek üzere Suudi Arabistan'a gidecek vatandaşların, bu seyahatlarını her çeşit çıkarlardan uzak sağlık ve güvenlik şartları içerisinde yapmalarını sağlamak hac farizasının yöntemine uygun ve Devletimizin onuruna yaraşır biçimde yerine getirilmesinde vatandaşlarımıza yardımcı olmaktır."

Bunu sağlamak üzere, Bakanlar Kurulu Kararnamesi'nin 4'üncü maddesi gereğince Diyanet İşleri Başkanı'nın koordinatörlüğünde İçişleri Bakanlığı, Maliye ve Gümrük Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, ulaştırma Bakanlığı, Turizm Bakanlığı Müsteşar veya yardımcıları ile Dışişleri Bakanlığı ve Kızılay Genel Başkanlığı temsilcilerinden oluşan "Bakanlıklar arası Hac Komisyonu" kurulmuştur. Bakanlıklar arası Hac Komisyonu'nun görevi, Bakanlar Kurulu Kararnamesi'nin aynı maddesinde şöyle belirtilmiştir:

"Bu komisyon, hacca gidecek vatandaşların sağlıklarının korunması ve hac seyahatinin yurt içinde ve dışında düzenli bir biçimde yürütülmesi için gerekli kararlar alır; hac seyahati ile ilgili yasaları ve hac mevsimindeki uygulamayı inceleyerek, hac öncesi ya da hac sonrası için yasa ve idare yönünden alınması gerekli önlemleri alır-, bu karar ve önlemlerin ilgili Bakanlık ve

kuruluşlarca uygulanışını izler-, uygulamada ortaya çıkan aksaklıkların giderilmesi için gerekli girişimlerde bulunur."

Bu kararname 1980 ve 1983 yıllarında iki defa ta'dil edilmiş; 1983 ta'dili ile "Umre" ile ilgili hizmetlerin de yine ilgili kuruluşlarla işbirliği yapmak suretiyle Diyanet İşleri Başkanlığı'nca yürütülmesi kararlaştırılmıştır.

30.03.1984 gün ve 18357 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan "Hac ve Umre Se-yahatlarıyla İlgili İşlerin Diyanet İşleri Başkanlığı'nca Yürütülmesine Dair Yönetmelik" ile de,

Hac İşleri Yüksek Kurulu,

Yurtiçi Hac İşleri Komitesi,

Yurtdışı Hac işleri Komitesi, kurulması öngörülmüş, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı'nca yapılacak işler ayn ayn belirtilmiş; Hac ve Umre sürelerinin ilanı, başvuru, pasaport işlemleri, sağlık hizmetleri, Hac ve Umre büroları, döviz ve vize işlemleri, kara ve hava yolcularının taşınması işlemleri, giriş-çıkış kapılarının denetlenmesi ve bu kapılarda veri-lecek hizmetler, şoförler ve taşıtlarla ilgili hükümler, eğitilmiş rehber personel görevlendirilmesi, harcama usulleri ayn maddelerde detaylandırılmıştır.

Bu resmî mevzuatın hedefi Hac ve Umre hizmetlerinin resmî, merkezî ve küllî bir organizasyon ve disipline kavuşturmak; bu seyahati -dinî hüviyeti ile mütenasip olarak— her türlü maddî ve siyasî çıkarın üstünde tutmaktır.

10 yıl süreyle yürütülen bu hizmet, her türlü polemik ve dedikodudan uzak; milletimizin onuruna ve hac menasikinin dinî şartlarına uygun olarak yürütülmüş; Suudi Arabistan Hac ve Evkaf Bakanlığınca "ülâ (en yüksek)" derecede başarılı bulunmuş-, diğer İslâm ülkelerine Suudi makamları tarafından örnek bir uygulama olarak tavsiye edilmiş; bazı ülkelerde in-celenerek emsal alınmıştır.

10 yıllık uygulama ile; toplam 420.100 vatandaşımız hacca götürülmüş; (Grafik 1) hiçbir "sakınca" ile karşılaşılmamış-, milletimizi rencide ve Devleti meşgul eden hiçbir arıza ortaya çıkmamıştır.

16.11.1988 gün 88/13495 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile bu uygulama değiştirilmiş-, hac seyahati düzenleme yetkisi (A) Grubu Seyahat Acentalarına da tanınmıştır.

Son iki yıldan bu yana bu sistem uygulanmaktadır.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI VE TÜRKİYE DİYANET VAKFINCA

TÜRK HACILARINA VERİLEN HİZMETLER

SEYAHAT ÖNCESİ İŞLEMLER BAKANLIKLARA RASI HAC KOMİSYONU TOPLANTISI:

Yılı içerisinde düzenlenecek hac organizasyonunun ilk basamağı, Diyanet İşleri Başkanı'nın daveti ile İçişleri, Maliye ve Gümrük Sağlık. Ulaştırma ve Turizm Bakanlıkları Müsteşar veya yardımcılarını ile Dışişleri Bakan- 1 lığı ve Kızılay Genel Başkanlığı temsilcilerinden oluşan Bakanlıklar arası Hac Komisyonu'nun toplanmasıdır. Bu toplantıda Bakanlık ve kuruluş

temsilcilerince, bir önceki yılın hac organizasyonu değerlendirilir; sağlık, yerleşme ve yol güvenliği ile ilgili tedbirler gözden geçirilir, o yıl uygulanacak kararlar tesbit edilir.

DEVLET VATANDAŞIN YANINDA:

Resmî kararlar alan ve aldığı bu kararlar, organizasyonu yürütecek olan Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından resmen yürütülecek olan Bakanlıklar arası Hac Komisyonu, T.C Devleti'nin bir "Külfet Seyahati" olan hac seyahatında vatandaşını yalnız bırakmadığının fiili örneğidir.

İL HAC BÜROLARI VE KAYIT İŞLEMLERİ:

Hacı adaylarımız için İl Müftülüklerinde her yıl "İl Hac Büroları" oluşturulur. Hacı adaylarımız bürolara başvurduktan anda Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı'nın Yurtiçi ve Yurtdışında yürüttüğü büyük organizasyona dahil olmuştur. Döviz, sağlık konaklama, rehberlik gibi bircümle tedbirler artık Diyanet ve Vakıfça alınacaktır.

EĞİTİM ÇALIŞMALARI:

Her yıl Hac mevsiminden en az 4 ay önce İl Müftüleri Ankara'da seminere çağırılır; geçen yılın hac uygulamalarından örnek alınarak o yıl yürütülecek hac seyahati ile ilgili tedbirler Bakanlıklar arası Hac Komisyonu'na sunulmak üzere kararlaştırılır.

Hacı adayları camilere davet edilir ve kendilerine hac menasiki ve hac hazırlığı ile ilgili bilgiler verilir. Hac seyahatinin zorlukları ve yapacakları hazırlıklar kendilerine anlatılır.

Hacda görevlendirilecek personel, kabile başkanları ayrı, rehber din görevlileri ayrı olarak Ankara'da eğitime alınır, hac seyahat esnasında sorumlu oldukları hacı grubuna verecekleri hizmet konusunda eğitilirler.

Bütün hacı adaylarına yetecek sayıda hac rehber kitapçığı bastırılır ve adaylara dağıtılır.

DÖVİZ SATIN ALINMASI:

Hacı adaylarımızın Mekke ve Medine'de kalacakları evler, Arafat ve Mina'da konaklayacakları çadırlar ile yurtdışında yapılacak diğer harcamalar için yatırılan paralar vatandaşlarımızın Türk Parasının değer kaybından etkilenmemeleri için müracaatların sona erdiği birkaç gün içinde dövize çevrilir (1990 ve 1991 yılı uygulamasında, döviz teminindeki kolaylık sebebiyle bir deneme olarak yurtdışı harcamaları, döviz olarak tahsil edilmiştir)

İLGİLİ ÜLKELERLE PROTOKOL İMZALANMASI:

Bu yıl hac seyahati sadece havayolu ile yapılacak ta olsa, diğer yıllar itibariyle kural olarak Irak Suriye, Ürdün, Suudi Arabistan gibi güzergah ülkeleri ile, bu ülkelerde alınacak tedbirlerle ilgili görüşmeler ve mahallinde tesbitler yapılır, ulaşılan sonuçlar, bu ülke temsilcileri ile yazılı "Protokol'a bağlanır.

VİZE ALINMASI:

Vize alınması, hac organizasyonunun kardeş ülkeler mevzuat ve yönetimini ilgilendiren bir işlemdir. Onbinlerce pasaportun vizelerinin alınması geceli-gündüzlü aylarca süren bir takip ve dikkati gerektirir.

OTOBÜS VE UÇAK KİRALANMASI:

Hacı adaylarımızı taşıyacak uçak ve otobüsler, önceden kiralanır, uzun kara yolculuğu boyunca vatandaşımızın rahat ve huzurlu bir seyahat yapmalarını sağlamak üzere otobüslerin klimalı olmalarına, yaş ve diğer donanımlarına dikkat edilir. Otobüslerde ortaya çıkacak muhtemel anızalar için "tamir ekipleri" oluşturulur; tamiratın gecikmesi veya diğer muhtemel durumlar için yol güzergâhında yedek otobüsler bekletilir.

STANDARD MALZEME ALIMI:

Özel elbise uygulaması, hacı adaylarımızın uzun seyahat boyunca daha rahat yolculuk yapmalarını sağlamıştır. Sağlık şartlarına uygun yatak; değişik iklim şartları ve sıcaktan koruyucu şemsiye-, zemzem bidonu, seyahat el çantası ve isimlik/yaka kartları verilmesi de aynı amaca yönelik bulunmaktadır. Hacı adaylarımızın rahat, sağlıklı, asude bir hac seyahati gerçekleştirmelerine...

ZEMZEMİN HİKÂYESİ...

Su, Kâinata hayat veren Rabbimsin, yarattıklarına hayat sebebi olarak bahşettiği dört unsurdan biri. Toplumumuz, onu gökten indiği takdirde 'Rahmet" diye isimlendirir. Su azizdir. Hele bu su, yeryüzünün en kutsal beldesinden Kabe'nin kenarından kaynıyorsa, bu izzetin hududu yoktur. Bu suyu İbrahim (A.S)in, kendisi gibi bir peygamber olan oğlu İsmail (AS) henüz küçük bir çocuk iken bulup çıkartmış; ot bitmez, kervan geçmez topraklarda, bu su sayesinde Mekke şehri kurulmuştur.

İsterseniz Zemzemin hikâyesi için biraz daha eskilere, Hz.İbrahim devrine gidelim. Hz.İbrahim, hanımı Hacer ve henüz meme emme çağındaki oğlu İsmail'i yanına alarak Mekke şehrinin kurulacağı topraklara geldi. Oğlu He hanımını, şimdiki zemzem kuyusunun yanındaki büyük bir ağacın altına bıraktı. Bir müddet sonra yanlarına aldıktan torbalardaki su bitti. Çocuk susuzluktan ağlayınca anne Hacer, yavrusu için su aramaya başladı, önce etrafı daha iyi görebileceği bir tepeye, Safa tepesine çıktı. Etrafta bir su eseri göremeyince oradaki çukurluğu hızlıca geçti ve bu sefer de Merve tepesine çıktı. Böylece Hacer çocuğu için su bulma ümidi ile, Safa ve Merve tepeleri arasında tam yedi kere gidip geldi. Nihayet Hacer, oğlu İsmail'in yanına eli boş dönerken İsmail'in ayağını vurduğu yerden, birden su fışkırdığını gördü. Akan suyun ziyan olmaması için, Hacer annemiz "Dur. Dur"manasına gelen "Zemzem diyerek suyun etrafını çevirmişti.

Peygamberimiz (SAS.) "Anan İsmail'in annesi Hacere rahmet etsin. O zemzemi kendi haline bıraksaydı da avuçla-masaydı muhakkak Zemzem akan bir ırmak olurdu" buyurmuştur. Zemzem suyunun aktığını gören Cürhûm Kabilesi Hz. Haceden izin alarak burada yerleştiler.

Zemzem kuyusu Mescidi Haram içinde Hacerü'l Esved köşesi karşısında ve köşeden sekiz metre uzakta bir odada olup, 1,8 m.yüksek olan taş bileziği vardır. Bu odayı Birinci Sultan Abdülhamid Han yaptırmış olup, zemini mermer döşeli ve duvarlara doğru meyillidir.

MADENİ KİMLİK KÜNYESİ:

Hac yolculuğunun belki de en külfetli yönü, kutsal topraklarda belli yerlerde, belli zamanlarda görülen korkunç izdihamdır. Bu izdiham sebebiyle kaybolan, hasta olan hacıların kim olduklarının tesbiti, alınacak tedbirler için fevkalade önemlidir. Bunu sağlamak üzere, her hacı adayımızın koluna madeni, sabit kimlik künyeleri takılmaktadır.

SEYAHAT SÜRESİNCE SUNULAN HİZMETLER UĞURLAMA TÖRENLERİ:

Vize ve pasaportlarını alan, hazırlıklarını yapıp kutsal yolculuğa çıkmaya hazır hale gelen hacı adaylarımızın toplanma yerleri ve havaalanlarından tekbir ve dualarla uğurlanmaları, hacca giden gitmeyi ile milletimizin her yıl beklediği bir iştiyak haline gelmiştir.

ÇIKIŞ İŞLEMLERİ:

Çıkış merkezlerinde, adayların son çıkış işlemlerinin tamamlanması için pasaport kontrol, vize, gümrük sağlık., bircümle tedbirler alınmıştır. Bunlar yurdumuza veda, bayrağımızı selamlamak için son fırsatlardır.

CİDDE, MEDİNE-İ MÜNEVVERE VE MÜKERREM MEKKE'DE KARŞILAMA*

Hava yolcuları için Cidde, kara yolundan seyahat edenler için ise Medine ve Mekke ilk konak ve hazırlık yerleridir. Buralarda sağlık personeli, ambulans/karavan tedbirlerinin de bulunduğu ekipler, hacılarımızı karşılama ya, hoş geldine hazır beklemektedirler.

MEDİNE'DE MOLA:

Medine-i Münevvere, karayolundan gidenler ve havayolcularından ilk ziyareti Medine'den başlatanlar için bir önemli durak. Peygamberimiz Efendimize kucak açan "Ensar" Medine, her cihetten gelenleri karşılayan Peygamber şehri. Haa adaylarımız hac öncesinde "Ravza-i Mutahhara"yı ziyaret edecekler; İslâm'ın ilk beşiği bu şehrin manevi havasını doya-doya teneffüs edecekler.. İhrama girip mükerrem Mekke'ye yola çıkacaklar. Rahatsızlığı olanlar için Medine Garajında her türlü teçhizatı ile ambulans ve karavanlar 24 saat hizmete hazırdır.

TENİMDE KARŞILAMA:

Medine'den yola çıkan kabileler, Mekke ekibi tarafından Mekke'nin girişi olan Tenim'de karşılanır; Mekke'de yerleşecekleri meskenlere, burada bekleyen rehberler tarafından götürülürler.

CİDDE'YE İNİŞ:

Havayolu ile gidenler, Cidde e-kibi tarafından Cidde Havaalanında karşılanırlar. Serin Türkiye ikliminden, sıcak ve ağır çöl iklimine düşen hacı adaylarımız, burada yalnız bırakılmaz; resmî muameleleri mümkün olan süratte bitirilir; Mekke-i Mükerreme veya Medine-i Münevvere ye uğurlanırlar.

MEKKE VE KABE İLE BULUŞMA:

Kabe şehri Mekke, Hac seyahatinin en uzun ikamet dönemidir. Mekke'de alınan tedbirler, bu dönemi kapsayacak yoğun tedbirlerdir. Her mahalle/bölgede kurulan irtibat merkezleri,

başvuranların her isteği ile ilgilenirler-, kaybolanları kaldıkları evlere, hastalananları sağlık merkezleri veya hastanelere süratle intikal ettirirler.

MEKKE'DE SAĞLIK HİZMETİ:

Mekke'de hasta hacılarımız için her türlü laboratuvar tahlillerinin ve küçük ameliyatların yapılabildiği 100 yataklı bir sabit hastane açılmıştır. Ayrıca her semtte ayrı sağlık ocakları faaliyete geçirilmiştir. Bu sağlık ocaklarında ve hastanede 24 saat sağlık hizmeti verilir, hacılarımız gurbet ellerde aç-biilaç bırakılmazlar.

Tarih içinde Kâbe...

Kâbe... Müslümanların namaz kılarken yöneldikleri ve Mekke'de Mescid-i Haram'ın ortasında bulunan mukaddes yapı.. Dünyada Allah adına yapılmış ilk bina (mâbed).

H. İbrahim ve oğlu H. İsmail tarafından "Çorak bir Vadi" olan Bekke (Mekke)'de ve Zemzem'in fişkirdiği yerde inşa olunmuştur.

M.Ö.2000 yıllarında yapıldığı tahmin edilmektedir. Mekke havzası çukurda olduğu için, sık sık meydana gelen su baskınlarıyla yıkılan bina bir kaç kere tamir olunmuştur.

Kâbe'ye ilk kisve (örtü) giydirme usulü Miladın ilk yüzyıllarında Yemen Hüküm-darınca başlatılmıştır.

Kâbe'nin ilk ciddi tamiri 605 yılında yapıldı. Bu tamir esnasında 35 yaşında olan Peygamberimiz H. Muhammed (s.a.s.) de çalıştı. Hicretin ikinci yılında Kabe, Islâmın kiblesi oldu. Hicretin 9. yılında Mekke'nin fethiyle Kabe putlardan temizlendi.

Hicretin 17. ve 26. yıllarında etrafındaki evler yıktırılarak Kabe'nin çevresi genişletilmiştir.

H.64-74 yıllarında Emevilerce tahrip edilen Kabe, daha sonra çıkan yangınla büsbütün harap olmuştur. Daha sonra Emeviler Kabe'yi aşırı derecede süslemişler, yollar yapmışlar, Yemen kumaşı yerine ipek kumaşla örtmüşlerdir. İlk minareler de bu devirde yapılmıştır.

Osmanlı devrinde de Kabe imar görmüştür. Kanuni Süleyman, Kabe ve külliyesinin imarı için Mimar Sinan'ı görevlendirmişti. Sinan'ın hazırladığı planlar H.990(1590)'da Mimar Mehmet Ağa tarafından sadece minare ve revaklar için tatbik edilmiştir. "Kumluk" 597x550 Zira' (Kolboyu) genişliğine getirilmiş; revaklardaki 892 sütun yenilenmiş, yenileri ilâve edilmiş; kemerler tahtadan iken, Kar-gife çevrilerek üzerlerine Türk üslûbunda 500 küçük kubbe yapılmıştır. Bu arada 19 kapı yenilenmiş, Süleymaniye adı ile büyük bir medrese ve aynı adı taşıyan Türk üsluplu büyük bir minare yapılmış, Oluk ve Kabe kapısı yenilenmişti. Osmanlı devrinde Mescid-i Haram'ın 7 minaresi vardı. Siyah örtüsü, her yıl İstanbul'dan gönderilir; İstanbul'dan gönderilen gülsuyu ile her yıl Kabe yıkanır.

1629'daki sel baskını ile Kâbe'nin iki rüknü yerinden çıkmıştır. Mekkelilerin de rızası alınarak H. İbrahim'in temelinden itibaren bina yeniden yapılmış oldu. Kâbe 12x15m. ebadında ve 15 m. yük-sekliğindedir, penceresiz tek kapılıdır. Bugünkü haliyle Kâbe, Türk eseridir.

Sinan YAVUZOĞLU

ARAFAT HAZIRLIĞI:

Terviye günü Arafat'a çıkış hazırlığı, hac seyahatinin en zor ve külfetli safhasının başlangıcıdır. Bu safhada hacı adayları Arafat, Müzdelife ve Mina'da kalacakları süre içerisinde kendilerine yetecek yol hazırlığını yapacaklar, milyonların aynı anda, aynı mekanda bir araya geldiği "Arafat Mahşeri'ne hazırlanacaklardır.

ARAFAT'TA VAKFE VE İKAMET:

Arafat, haccın bir farz rüknü "Vakfe'nin yapılacağı nur dağı, kum dağı, çöl dağı.. Mü'min vatandaşlarımız burada yapacakları "Vakfe'de, araçsız olarak Allah'a yönelecekler; tevbe istiğfar edip, pişmanlık gösterecekler, günah işlemeyeceklerine dair söz verecekler; "Hukukullah'a dair günahlarını bu çöl dağında bırakıp, mübarek yurda tertemiz dönmenin savaşını verecekler...

BAYRAKLA KARSILAŞMA-BAYRAKLA KUCAKLAŞMA:

Arafat'ta Türk hacılarını bayrağımız karşılar. Her yerde güzel olan bayrağımız, belki en çok burada güzel.. Dağlar-çöller aşarak gelinen Arafat'ta "Türk Bölgesi", muhteşem Bayraklarla donatılmış, süslenmiştir. Hacılarımız, bayrağımızla çevrili, bayrağımızla belirli Türk bölgesinde, önceden hazırlanmış çadır-ikametgahlara yerleşirler. Sadece yorgunluklarını değil, günahlarını da atmak için iç muhasebesine dalarlar.

Duaların göklere yükseldiği mekân ARAFAT

Araf at, Mekke'nin 25 km. güneydoğusunda 70 r\ m. yüksekliğindeki yeşil renkli bir taş kitlesi olan bir tepedir. Adem (A.S.) ile Hz. Havva Cennette kendilerine yenmesi yasak edilen meyveyi unutarak yediler. Bunun neticesinde Adem (A.S.) Serendib adasına, Hz. Havva da Cidde'ye gönderildi. İlk Peygamber ve ilk insan Hz. Adem ile insan neslinin annesi olan Hz. Havva ikiyüz sene Allah'a dua edip yalvardılar. Allah (c.c.) bunların tevbelerini de kabul ederek Hacca gelmelerini emretti. Arafat ovasında buluşup birbirlerini tanıdıklarından, o güne "tanımak" manasına gelen "Arefe", buluştuktan yere de "Arafat" denilmiştir.

Arafat bölgesi Yüce Allah'ın duaları kabul ettiği kadri yüce bir yerdir. Hz. İbrahim de Cebrail (A.S.) ile burada görüşmüştü. Arafat dağının doğu yamacında kayalarda oyulmuş geniş merdivenler vardır. Merdivenlerle zirveye çıkılır. Bu merdivenlerin 60. basamağında ovaya hakim bir düzlük vardır. Peygamberimiz (SAS) meşhur Veda hutbesini 100 bini aşkın müslümana buradan iradetmiştir.

Hacıların, Kurban bayramından bir gün önce (Arefe günü) öğle vaktinden bayram sabahı, sabah namazı vaktine kadar Arafat Dağında bir miktar durmaları gerekmektedir. Bu yapılmadığı takdirde, haccın üç şartından biri yerine getirilmediği için, hac yapılmış sayılmaz.

Arafat'taki Vakfe Kıyametten bir sahneyi andırır. Milyonlarca hacı, ihramları içinde o bölgede toplanarak, Allah'a dua ve niyazda bulunurlar.

Kamuran DÖĞER

Hacer'ül Esved

Hacer'ül Esved, Kabe'nin doğu tarafındaki duvarın 1.5 metre yüksekliğine yerleştirilmiş, uzun çapı 30 cm. olan siyah renkli bir taştır.

Hz. İbrahim'e Kabe'yi yapmaları emri verilince, oğlu İsmail ile birlikte çeşitli dağlardan taş getirdiler. İsmailin Ebu Kubeys dağından bulup getirdiği siyah taşı (Hacer'ül-Esved) İbrahim (A.S.), tavaf başlangıcı belli olsun diye, Kabe duvarındaki yerine koymuştur.

İslâmiyet'ten önce de bu taşın kıymeti biliniyordu. Mekke'de yaşayan a-rap kabilelerinin her biri, ona ihtimam göstermeyi kendileri için şeref sayıyorlardı. Nitekim Kabe'nin zamanla yıpranan yapısını sağlamlaştırmak için yapılan bir tamirat esnasında, sıra Hacer-öl Esvedl duvardaki yerine yerleştirme işine gelince, her biri bu şerefin kendi kavmine ait olmasını istedikler. Aralarında az kaldı harp çıkacaktı. İçlerinden akli başında birinin 'Buraya gelen ilk kişiyi aramızda hakem tayin edelim" teklifi ile anlaşma sağlandı. Biraz bekledikten sonra, daha Peygamberik görevi henüz kendisine verilmeyen Hz. Muhammed (SA.S) çıkageldi. Muhammed-ül-Emin diye tanınan, hiç bir kimseye haksızlık yapmayan bu zatın gelişine hepsi de çok sevinmişlerdi. Meseleyi kendisine arzettiler. O da arkasındaki mübarek abasını çıkardı. Hacer-ül Esvedl üzerine koydu. Her kavmin ileri gelenlerinden birini bu abanın uçlarından tutturarak taşı duvarın üzerine koydurdu. Sonra kendi mübarek elleriyle yerine yerleştirdi. Böylece muhtemel bir kanlı çarpışmayı önlemiş oldu.

Asrı Saadetten sonra Kabe'ye yapılan en büyük hizmetler, Osmanlılar zamanında olmuştur. Mecburiyet hasıl olduğu için, Hacer-ül Esved'in daha önceki gümüş mahfazası Sultan Abdülmecid Han tarafından bugünkü şekliyle yenilenmiştir.

Hacer'ül Esved gümüş mahfazaya alınırken, çevresinden kopan küçük parçalar, İstanbul'a getirilerek, bazı cami ve türbelere yerleştirilmiştir.

Hacerül Esved istilâm (selâmlama), bir milletin kendi bayrağını selâmlaması gibidir. Herkes tarafından bilinir ki, sancağı selâmlamak herhangi bir sırığa takılmış bir kumaş parçasını değil, onun temsil ettiği millet ve devlete saygı göstermekten kaynaklanmaktadır.

Kamuran DÖĞER

SAĞLIK VE YEMEK TEDBİRİ:

Ortada "Cebelürrahme" ile süslü Arafat'ta hacılarımızın sağlık ve yiyecek ihtiyaçları, önceden düşünülmüş, gerekli tedbirler alınmıştır. Sağlık çadırları ve soğutucu tertibatlı sağlık ocaktan karavanlar, iskan yerlerinden uzak bu dağ başında hacılarımızın sığınak yerleridir. Buralar, manevî kir ve günahlardan arınmakta olan vatandaşlarımızın sıhhi rahatsızlıklarından da arandıktan ocaklar, yerler, gibidir.

Yemek hazırlama sıkıntısı da önceden alınan tedbirlerle kaldırılmış. Çadırlar hazır, piknik-yemekler hazır, sağlık tedbirleri hazır.. Hacı adayına sadece ibadet, iç muhasebesi ve ilahi yöneliş bırakılmış...

MÜZDELİFE'YE HAREKET:

Arefe günü güneş battıktan itibaren, Müzdelife'ye hareket başlar. Milyonlarca insanın yaya veya binitli Müzdelife yollarına dökülmesi ve bu anın temaşa edilmesi. Arafat mahşeri herhalde işte bu demek Otobüsü, şoförü, hacısı bu mahşeri de atlatmak için din görevlilerinin koordinatörlüğünde tam bir dayanışma, işbirliği ve çaba içindedirler..

MÜZDELİFE DE İKAMET - MİNA'YA HAREKET:

Müzdelife, Arafat'ta bırakılan hukukullahı ait günahlardan arandıktan sonra, hukuku ibada ait seyyiatın da affolunacağı ümidinin yaşandığı yer.. Kuzeh Dağı'ndan sükun eden rahmet, bu ümidin kaynağı. Müzdelife vakfesi, bu yönelişin ispatı. Din görevlilerinin rehberliğinde varılan bu yöneliş, sanki bu son temizlikle Hareme yönelmenin de bir safhası., vakfeden sonra hacılar Minaya yeni bir mahşer halinde hareket ederler..

MİNA KONAĞI:

Mina, Arafat dönüşü konaklama ve dinlenme yeridir. Arafata çıkış-iniş yorgunluğu burada atılarak vakfe duaları ile yenilenen mü'minler burada iç muhasebesine yöneleceklerdir.

CEMERAT - REM Yİ CİMAR:

Remy-i cimar (şeytan taşlama), hac seyahatinin zor safhalarından biridir. Cemerattaki yoğun izdiham sebebiyle her yıl çok sayıda yaralanma ve ölümlerin meydana geldiği, haccin bu safhasında Diyanet İşleri Başkanlığı, kendi hacılarını en emin yollardan, en sakin zamanlarda geçirmek üzere her türlü tedbiri alır. 10 yıllık uygulama süresince, C. Hakka şükür bu safhada tek zayıf verilmemesi, bu tertip ve tedbirlerin sonucudur.

MEDİNE SAFHASI:

Peygamber şehri münevver Medine, haçtan önce ve sonra gelenleri bir "ensar" sıcaklığı ile karşılayan, ağırlayan şehirdir. Medine "ensar" sıfatıyla daha güler yüzlüdür. Burada hacılar Kubbe-i Hadra çevresinde, birkaç gün de olsa merkad-i peygamberi ile mücavir olmanın huzurunu yaşarlar. Diyanet İşleri Başkanlığı, Mekke'deki tedbirleri aynen burada da almıştır. İrtibat ve kayıp büroları, sağlık merkezleri, sabit hastane, Mekke'de olduğu gibi 24 saat hizmet verilen yerlerdir.

MÜBAREK YURDA, ANAYURDA DÖNÜŞ:

Karadan veya havadan yurda dönüş, ayrı bir hasretin, yurt-yuva hasretinin yoğunlaştığı günlerdir. Hac menasiki ve ziyaretler tamamlanmış; gönüller yıkanmış-, veda'lar yapılmış, yol hazırlıktan ikmal edilmiş ve dönüş başlamıştır. Gönüller dolu, zihinler an, yüzler aydınlık, yeni bir sefer başlamaktadır.

KARŞILAMA TÖRENLERİ:

Giriş kapılan Türk hacılarının vatan toprağına daha bir itinalı, sevgi dolu olarak baktıkları, vatan toprağı ile buluştuktan yerler olur her hac dönüşü.. Karşılama görevlileri, yakınlar, günahsız gözyaşlarına kucak açarlar.. Vatan toprağı öpülür, üzerine artık besemele ile dua ile basılır olur.

Gümrük muayeneleri, giriş işlemleri, yormaz, görülmez, duyulmaz artık. Zira toprak bizim, insanlar bizimdir. Biz ise bir başka insanız.. Hacıyız.. Kul hakkı almaz, kalp kırmayız.. Haksızlık bilmez, harama el sürmeyiz.. Çevremize bir başka gözle, güler yüzle bakarız. Kötülükleri iyilikle karşılar, iyilikle düzeltiriz.

Artık kötülükle değil, iyilikle yaşarız..

SONUÇ:

Bu inceleme, Diyanet İşleri Başkanlığının Türkiye Diyanet Vakfı ile işbirliği yaparak yürüttüğü Hac hizmetini kamuoyuna ve ilgi duyanlara sunmak üzere hazırlanmıştır.

Bu merkezî organizasyon, 10 yıl süre ile ve başarıyla sürdürülmüş; uzak-yakın İslâm ülkeleri tarafından örnek organizasyon olarak kabul edilmiş; Suudi Arabistan Hac ve Evkaf Bakanlığı'nca ûlâ (en üstün) derecede başarılı bulunmuş ve diğer ülkelere emsal olarak gösterilmiştir.

Uygulamanın kesintisiz tatbik edildiği 10 yıl içerisinde tedbirsizlik sebebiyle tek kişinin burnu kanatılmamış; yüzbinlerce vatandaşımız kutsal topraklara taşınmış, yurduna yuvasına iade edilmiştir.

Bu merkezî organizasyondan edinilen kazanç, şahsî kasalara ve cüzdanlara girmemiş-, Edirne'den Kars'a, yine sahiplerinin hayrı olarak dinî-hayrî hizmetlere-, cami, Kur'an kursu, müftülük sitesi, öğrenci yurdu, öğrenci bursu, resmî hastanelere alet-edavat, fakir ve bakıma muhtaç kişi ve ailelere yardım şeklinde halkımıza iade e-dilmiştir. Hac seyahatına katılan vatandaşlarımız böylece hac sevabı yanında Türkiye'nin dinî imanına katkıda bulunma ecrine de ermişlerdir.

Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı mensupları 80.000'i aşan merkez, taşra ve yurtdışı personeli ile, 1979 yılından buyana sürdürdükleri hizmetleri ve bu hizmetlerle ilgili haklarını mü'min halkımıza helâl etmektedirler.

Müslüman-Türk Milleti, her fedakârlığa, her hizmete lâyıık büyük bir millettir.

Mübarek toprakların kokusunu yüreğinde hissedebilmenin sevinci..

Sevinç gözyaşlarının duâ seli haline gelmesi..

Bir ulvi ibâdeti yerine getirmenin huzuru..

Allah'ım, şükrediyoruz, hamdediyoruz...